

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
Кузнєцова Л.В.
“ ” 20_ р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності «Фінанси та кредит»
за темою:

«Кредитування банками підприємств малого та середнього бізнесу»

Виконавець

Студентка 41 групи кредитно
-економічного факультету
Єрґієва Юлія Олегівна

/підпис/

Науковий керівник
д.е.н., професор
Маслов Юрій Костянтинович

/підпис/

Одеса 2018

АНОТАЦІЯ

випускної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра
Єрґієвої Ю.О.

Кредитування банками підприємств малого та середнього бізнесу
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2018 рік

Випускна робота складається з трьох розділів.

У роботі розглядаються теоретичні основи організації банківського кредитування малого та середнього бізнесу та оцінка стану кредитування сектору малого та середнього бізнесу в Україні.

У першому розділі було розглянуто економічну сутність малого та середнього бізнесу, їх вплив на економіку країни. Виділено соціально-економічні функції, виконання яких може тати поштовхом для розвитку малого та середнього бізнесу. Визначено правові засади регулювання малого та середнього бізнесу.

У другому розділі проаналізовано стан та організацію кредитування малого та середнього бізнесу в Україні за останні 4 роки та методів оцінки кредитоспроможності малих та середніх підприємств в Україна та зарубіжній практиці. Розглянуто сучасні програми кредитування малого та середнього бізнесу.

В третьому розділі було розроблено рекомендації щодо посилення кредитування малого та середнього бізнесу в Україні.

Дипломна робота має вагоме практичне значення полягає в удосконаленні банківського кредитування підприємств малого та середнього бізнесу, а також покращенні стану останнього.

Ключові слова: підприємництво, малий та середній бізнес, держава, кредит, кредитування малого та середнього бізнесу.

ANNOTATION

Master of Education Bachelor's degree

Yergiieva Y. O.

Lending to small and medium-sized enterprises

Odessa National University of Economics

c.Odessa, 2018

Graduation work consists of three sections.

The theoretical bases of the organization of bank financing of small and medium business and an estimation of a state of crediting of sector of small and average business in Ukraine are considered in work.

The first section examines the economic essence of small and medium-sized businesses, their impact on the economy of the country. Socio-economic functions are singled out, the implementation of which can be an impetus for the development of small and medium-sized businesses. Legal principles of regulation of small and medium business are defined.

The second section analyzes the state and organization of lending to small and medium-sized businesses in Ukraine over the past 4 years and methods for assessing the creditworthiness of small and medium-sized enterprises in Ukraine and foreign practice. The modern programs of crediting of small and medium business are considered.

In the third section, recommendations were developed to strengthen lending to small and medium-sized businesses in Ukraine.

The diploma is of great practical value for improving bank financing of small and medium-sized businesses.

Key words: entrepreneurship, small and medium business, state, loans, lending to small and medium businesses.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БАНКІСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ	8
1.1 Економічна сутність малого та середнього бізнесу, їх вплив на економіку країни.....	8
1.2 Правове забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу	17
Висновок до розділу 1	28
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА ПРОЦЕСІВ РОЗВИТКУ КРЕДИТУВАННЯ БАНКАМИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ	30
2.1 Оцінка обсягів кредитування банками малого та середнього бізнесу	30
2.2 Оцінка кредитоспроможності малого та середнього бізнесу.....	39
2.3 Аналіз програми кредитування малого та середнього бізнесу ПАТ «Procredit bank».....	46
Висновок до розділу 2.....	53
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	55
3.1 Світовий досвід в кредитуванні малого та середнього бізнесу	55
3.2 Рекомендації щодо сприяння розвитку банківського кредитування малого та середнього бізнесу в Україні.....	66
Висновки до розділу 3.....	71
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі малий та середній бізнес як сектор економіки став панівним за чисельністю та обсягами виробництва у провідних країнах світу. Для України, яка знаходиться на стадії побудови ринкових відносин малий та середній бізнес є основою соціально-економічного розвитку населення. Малі та середні підприємства дають змогу в найбільш короткий термін здійснити структурну перебудову економіки, сприяють насиченню ринку новими товарами та послугами, послабленню монополістичних тенденцій в економіці країни шляхом розвитку та посилення конкуренції.

Мета і завдання дослідження. Метою дипломної роботи є поглиблення теоретичних засад й розробка на цій основі практичних рекомендацій щодо розвитку банківського кредитування малого і середнього бізнесу в Україні.

Реалізація мети дослідження передбачає постановку та вирішення таких завдань:

- з'ясувати економічний зміст поняття «банківське кредитування малого та середнього бізнесу» та визначити його особливості;
- дослідити зарубіжний досвід розвитку кредитування малого та середнього;
- проаналізувати структуру та динаміку кредитування малого і середнього бізнесу в Україні;
- удосконалити методи оцінки кредитоспроможності з урахуванням специфіки малого і середнього бізнесу;
- сформулювати рекомендації щодо гарантійної підтримки кредитування малих і середніх підприємств в Україні.

Об'єктом дослідження є фінансові відносини, що виникають в процесі кредитування суб'єктів малого і середнього бізнесу.

Предметом дослідження є теоретичні і практичні аспекти розвитку кредитування малого і середнього бізнесу в Україні.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові й спеціальні методи дослідження, а саме: аналізу й синтезу – з метою дослідження тенденцій кредитування в Україні та обґрунтування особливостей банківського кредитування малого і середнього бізнесу; систематизації та класифікації – для виділення методів та інструментів банківського кредитування малого і середнього бізнесу; порівняння – для здійснення порівняльного аналізу підтримки кредитування малого і середнього бізнесу у зарубіжних країнах і в Україні; узагальнення результатів – при формуванні висновків.

Інформаційною базою дослідження є офіційні статистичні дані Національного банку України, Державної служби статистики України, законодавчі акти, постанови Національного Банку та Кабінету Міністрів України, Світового Банку, Європейського банку реконструкції та розвитку, Євростату, напрацювання вітчизняних і зарубіжних учених з проблем банківського кредитування та розвитку малого і середнього бізнесу, що містяться у монографіях, спеціальній науковій літературі, матеріалах наукових і науково-практичних конференцій та семінарів, мережі Інтернет.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження було зроблено наступні висновки.

На протязі 2013-2016 рр. в Україні панує глибока економічна криза. Для виходу з цієї кризи необхідно стабілізувати макроекономічні показники та створити реальний сектор економіки, особливо малих та середніх підприємств. Сильні сторони малих та середніх підприємств визначаються їхньою високою гнучкістю і адаптивністю до змін, прагненням до експансії на традиційних і до виходу на нові ринки, нижчими трансакційними витратами, хорошою здатністю до освоєння інновацій. Слабкі сторони малих та середніх підприємств пов'язані з їх недостатнім потенціалом в частині розробки і реалізації середньо- і довгострокової стратегії, менеджменту, формування власного капіталу та залучення зовнішнього фінансування. Однак як слабкі, так і сильні сторони малих та середніх підприємств в значній мірі залежать від особливостей країни і її економіки і вимагають ідентифікації на основі спеціальних досліджень.

Дослідження організації кредитування малого та середнього бізнесу в Україні було виявлено перелік проблем, що заважають розвитку малого та середнього бізнесу та запропоновано шляхи вирішення цих проблем.

1. Проблеми із законодавчою базою та нормативно-правових актів, щодо регулювання діяльності малих та середніх підприємств, закони що стосуються регулювання МСБ є застарілими і сформовані на основі радянських законів, що зараз не є актуальним. Удосконалення законодавчої бази та нормативно-правових актів, що регулюють діяльність малих та середніх підприємств:

- нормативи, що захищатимуть інтереси кредиторів;
- вдосконалення податкової політики, зокрема її орієнтація на сектор МСБ.

Міжнародний досвід показує, що гарантійні фонди створюються за участі органів влади та банків, що кредитують малий та середній бізнес. На нашу думку, в Україні для впровадження державної політики підтримки розвитку

малого та середнього підприємництва необхідне використання іноземного досвіду. Зокрема це стосується запровадження схем гарантування кредитів, дієвих фондів фінансування сектору МСБ та страхування ризиків пов'язаних з його кредитування.

Вирішення існуючих проблем розвитку малого та середнього підприємництва в Україні та створення відповідного середовища потребують докорінної перебудови державної політики, та банківського сектору, тому є довготривалими.

2. Високий рівень оподаткування для малих та середніх підприємств, так на підприємства МСБ податкове навантаження сягає 39,5% (податок на прибуток – 18%, податок на додану вартість – 20,0% та військовий збір – 1,5%, а також в залежності від виду діяльності, також може бути акцизний збір, екологічний податок, мито, плата за землю). Надання пільг при відкритті малого та середнього підприємства, наприклад, надання одноразової допомоги, щодо започаткування власної підприємницької діяльності та надання пільгового періоду оподаткування для підприємств малого та середнього бізнесу, що займаються інноваційною діяльністю, а також при їх кредитуванні.

У Польщі при відкритті малого та середнього бізнесу надається одноразова фінансова допомога. Це допомагає підприємствам розвиватись на початку їх діяльності та стимулює створювати нові підприємства.

3. Головною перешкодою для видачі позик сектору МСБ є значний ризик кредитування останнього. Дослідження показали, що проблеми які стримують розвиток кредитування суб'єктів малого та середнього бізнесу виникають з обох сторін, тобто як у кредиторів, так і в позичальників.

Одним з інструментів подолання цієї проблеми є створення більш досконалої методики оцінки кредитоспроможності позичальника, яка включала б у себе оцінку усіх показників: якісних, кількісних, оцінку власника та оцінку галузевої специфіки. Це допомогло би знизити ризики щодо кредитування малого та середнього бізнесу.

4. Проблеми в економіці, що значно впливають на діяльність малого та середнього бізнесу, такі як високий рівень інфляції та постійна девальвація гривні. Так, за останні роки інфляція сягала 12-13%, а гривня девальвувала за останні роки більш ніж в 3 рази;

5. Запровадити механізми державно-приватного партнерства у сфері підтримки малого та середнього підприємництва на місцевому рівні: а) для залучення суб'єктів малого та середнього підприємництва до участі у формуванні регіональної політики створити при облдержадміністраціях Регіональні ради підприємців; б) стимулювати впровадження у регіонах інноваційних та енергозберігаючих технологій шляхом спільного фінансування проектів у науково-технічній та інноваційній сферах, що реалізуються малими та середніми підприємствами; в) налагодити здійснення щоквартального моніторингу наявності площ приміщень виробничого та невиробничого призначення, які перебувають у комунальній власності і можуть бути надані в оренду суб'єктам підприємницької діяльності.

6. Адаптація позитивного міжнародного досвіду реалізації державних програм кредитування малого та середнього бізнесу, що має здійснюватися поетапно :

– у короткостроковому періоді пріоритетним є запровадження преференцій для МСБ, що працюють в пріоритетних галузях; «податкові канікули» для підприємців, що розпочинають свій бізнес, зниження адміністративних бар'єрів реєстрації підприємства і тривалість очікування дозвільної документації від контролюючих служб;

– у середньостроковому періоді – зусилля мають бути сконцентровані на вирівнюванні галузевої диверсифікації умов кредитування;

– у довгостроковому періоді державна підтримка послабне відповідно до розвитку ринкових засад і відбудеться поступове скасування субсидування за рахунок посилення ефективної конкуренції за кредитні ресурси.

Реалізація запропонованих рекомендацій стримує конфлікт інтересів органів влади, неефективна направленість економіки та в цілому не визнання ролі малого та середнього бізнесу в стимулюванні розвитку економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Данилків Х. Економічна сутність та роль малого підприємництва в умовах розвитку ринкової економіки. / Х. Данилків // Формування ринкової економіки в Україні. – 2013. – Вип. 29. Ч. 1. – С. 126-133.
2. Данилків Х. Роль та значення розвитку малого бізнесу в ринковій економіці України / Х. Данилків // Актуальні проблеми розвитку національної економіки України: матеріали Міжнародної студентсько-аспірантської конференції (м. Львів, 13-14 травня 2011 р.). – Львів, 2011. – С. 150-151.
3. Сайт Міністерства фінансів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/labour/salary/min/>
4. Офіційний сайт Євростат [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat>.
5. Гиниятулин А. Р. Правовое регулирование деятельности субъектов малого и среднего предпринимательства в зарубежных странах [Электронный ресурс] / А. Р. Гиниятулин // Евразийский юридический журнал. – 2012. – № 10 (53).
6. Сучасні напрями підприємницької діяльності у США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/05/1-159-170.pdf>
7. Гиниятулин А. Р. Правовое регулирование деятельности субъектов малого и среднего предпринимательства в зарубежных странах [Электронный ресурс] / А. Р. Гиниятулин // Евразийский юридический журнал. – 2012. – № 10 (53).
8. Гиниятулин А. Р. Правовое регулирование деятельности субъектов малого и среднего предпринимательства в зарубежных странах [Электронный ресурс] / А. Р. Гиниятулин // Евразийский юридический журнал. – 2012. – № 10 (53).
9. Ажнюк М.О., Передрій О.С. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://pidruchniki.com/1584072010474/politekonomiya/osnovi_ekonomichnoyi_teorii.

10. Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/99614?test=Y07Mf9lCdrY0BSGwZi4k1zhZHI44ss80msh8Ie6>
11. Підприємництво діяльність та агробізнес: Підручник / За ред. М. М. Ільчука, Т. Д. Іщенко. – К. : Вища освіта, 2006. – 543 с.
12. Зверяков М. І. Банківський капітал: вимоги Базеля III / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2011. – № 6. – С. 13-23.
13. Зверяков М. І. Формування системи індикаторів фінансової стійкості банківської систем / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2012. - №4 – С. 3-12.
14. Зверяков М. І. Управління фінансовою стійкістю банків: навчальний посібник / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко, О. С. Сергєєва. – Одеса: Атлант, 2014. - 484 с.
15. Алмазов Р. А. Роль и место малого и среднего бизнеса в экономике стран Европейского союза: Дис. канд. экон. наук: М. : РГБ, 2004. – 212 с.
16. Хурса М. М. Мале підприємництво: економіко-організаційні аспекти діяльності: монографія / М. М. Хурса – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2009. – 220 с.
17. Герасимчук В. І., Мірошниченко О. В., Онікієнко В. В. Малий та середній бізнес як сфера зайнятості: методологія, аналіз, проблеми розвитку / За ред. В. В. Онікієнка. – К. : УІСД, 2002. – 116 с.]. Наприклад, у аналізі З. С. Варналія [Варналій З. С. Основи підприємництва: Навч. посіб. – К. : Знання-Прес, 2002. – 239 с.
18. Денєга О. З. Особливості функціонування і розвитку малих підприємств в умовах конкуренції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / О. З. Денєга. – Хмельницький, 2004. – 25 с.
19. Савченко В. Е. Феномен предпринимательства (экспериментальный спецкурс) // Российский экономический журнал. 1995. – №9, 10; 1996. – №1,.
20. Курс фінансів Кудряшов В.П. : Навч. посіб. К.: Знання, 2008. - 431с.

21. Законом України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/zakoni-ukraini-za-2011-rik/58981.html>
22. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
23. Пудсакулич В. Ю. Методи ідентифікації малих підприємств [Електронний ресурс] / В. Ю. Пудсакулич // Сучасний соціокультурний простір : зб. наук. праць VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет- конференції (Ужгород, 2009).
24. Малий бізнес: поточний стан і проблеми фінансування [Електронний ресурс] / В. Буїв, А. Шамрай, А. Шестоперов. М.: Національний інститут системних досліджень проблем підприємництва. – Режим доступу : Web: http://www.nisse.ru/business/article/article_1636.html?effort=1
25. Підприємництво І. В. Гой, Т. П. Смеляньська Навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2013. - 368 с.
26. Варналій З. С, Сизоненко В.О. Основи підприємницької діяльності: Підручник – К.: Знання України, 2003. – 407 с.
27. Сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
28. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України (Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013, № 3.
29. Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/250010796>
30. Тимченко, О.І. Проблеми та перспективи розвитку малого підприємництва в регіонах України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4135>
31. Жежерун Ю. В. Міжнародний досвід банківського кредитування малого та середнього підприємництва[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4135>.
32. Терещенко О.О. Навч. посіб-ник. — К.: КНЕУ, 2003. — 554 с.

33. Остафіль О. Комплексна оцінка кредитоспроможності позичальника як інструмент управління кредитним ризиком банку / О. Остафіль, М. Рубаха // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009.– Вип. 19. – С. 387–396.
34. Стаття: Шляхи вдосконалення методики оцінки кредитоспроможності позичальника [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ronl.ru/stati/bank/343780/>
35. Сайт Національного Банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123417&cat_id=123213.
36. Вишняков И. В. Методы и модели оценки кредитоспособности заёмщика [Текст] / И. В. Вишняков. – СПб. : СПбГИЭА, 1998. – 453 с.
37. Терещенко О. Дискримінантний аналіз в оцінці кредитоспроможності підприємства О. Терещенко // Вісник НБУ. – 2003. – № 6.
38. Роуз П. Банковский менеджмент: пер. с англ. / П. Роуз. – М. : Дело, 1997. – 743 с.
39. Погостинская Н. Н. Системный анализ финансовой отчетности [Текст] / Н. Н. Погостинская, Ю. А. Погостинский. – СПб., 1999. – 96 с.
40. О.М. Біломістний, Харківський інститут банківської справи Університету банківської справи НБУ Аналіз сучасних методів оцінки кредитоспроможності позичальника банківської установи
41. Герасимов Б., Лаута Ю., Герасимова Е. Качество методов оценки кредитоспособности оценки заемщика коммерческого банка. Тамбов: Изд-во ТГТУ, 2001. 126 с.
42. Колесникова В., Криловецкая М. Банков-ское дело. М.: Финансы и статистика, 2003. 578 с.
43. Жариков В.В., Жарикова М.В., Евсейчев А.И. Управление кредитными рисками. Тамбов: Изд-во ТГТУ, 2009. 244 с.
44. Кредитование малого и среднего бизнеса в России: тотальный банкинг. URL: http://www.raexpert.ru/researches/banks/msb_total_banking/.
45. Сайт ProCredit Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.procreditbank.com.ua>

46. «Advantages and disadvantages of micro, small and medium companies» см. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://konfederacijalewiatan.pl/legislacja/wydawnictwa/_files/publikacje/RaportMSP_EN_30_03.pdf
47. Банкаўскі веснік, Сакавік 2018 Тенденции в развитии технологий финансирования малых и средних предприятий Єдуард Симченко, Юрий Шабаль
48. Жежерун Ю. В. Міжнародний досвід банківського кредитування малого та середнього підприємництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4135>
49. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2016/08/FEAO_Analysis-of-the-NBU-Monetary-Pollicy-Effectiveness_A5_03.pdf
50. Сайт Світового банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/>
51. Аналітична записка Чи потрібна Україні промислова політика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.context-ua.com>
52. Вісник Чернігівського Державного Технологічного Університету № 3 (75), 2014 Галузевий аспект розвитку національного господарства.
53. Указ Президента Республики Беларусь от 15.12.2016 № 466 / Об утверждении Программы социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016–2020 годы [Электронный ресурс] // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2017.
54. Банкаўскі веснік, ВЕРАСЕНЬ 2017 О создании и функционировании института гарантирования (поручительства) в Республике Беларусь
55. В. О. Кулаков , О.Г. Курган, О.І. Павленюк, Стан кредитування малого та середнього бізнесу: Економічний вісник Донбасу №2 (36),2014, С.290.

56. Р. Л. Синоверський, Кредитування малого та середнього бізнесу: проблеми та перспективи: Економіка та держава № 9/2016, С. 186
57. Алексахин В. И. Малый бизнес: экономические особенности модели рыночного равновесия, анализ деловой активности / В. И. Алексахин. – М., 2000. – 159 с.
58. Муминов Р. Малый инновационный бизнес: факторы устойчивого развития [Электронный ресурс] / Р. Муминов, И. Абдираимов, С. Маленова. – Режим доступа : http://www.vasilieva.narod.ru/ptpu/17_4_00.htm.
59. Алексеев А. Кредиты для малого бизнеса: все-таки реальность? [Электронный ресурс] / А. Алексеев // Дзеркало тижня. – 2011. – № 3. – Режим доступа : http://gazeta.dt.ua/ECONOMICS/kredit_dlya_malogo_biznesu_use-taki_realnist.html.
60. Франковская Г. Н. Малый бизнес / Г. Н. Франковская. – Воронеж : ИПЦ ВГУ, 2007. – 182 с.
61. Малый бизнес: США [Электронный ресурс] // Малый бизнес: кредитование малого бизнеса. – Режим доступа : <http://www.kreditbusiness.ru/usa.html>.
62. Митропан С. О. Світовий досвід державного регулювання підприємництва / С. О. Митропан // Вісник КНУТД. – 2011. – № 4. – С. 163-168.
63. Донець О.Б. Кредитування малого і середнього бізнесу 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nusta.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11>